

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas Savienības īstenotajā politikā attīstības jomā un sadarbības politikā attīstības jomā” (izpētes atzinums)

(2012/C 181/06)

Ziņotājs: **José María ZUFIAR NARVAIZA**

Eiropas Komisija 2011. gada 20. oktobra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu sagatavot izpētes atzinumu par tematu:

“Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas Savienības īstenotajā politikā attīstības jomā un sadarbības politikā attīstības jomā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 6. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 167 balsīm par, 15 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Laikā, kad ekonomiskā, ekoloģiskā un sociālā krīze nosaka cilvēces nākotni, EESK uzskata, ka sadarbībā iesaistītajām pusēm pirmām kārtām ir jāvienojas par to, kāda veida attīstību tās vēlas sekmēt ⁽¹⁾.

1.2 Lai sadarbība būtu efektīva, ir svarīgi ES īstenoto politiku attīstības jomā saskaņot ar visām pārējām ES politikas jomām. Arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas (PSO) jāmudina pastiprināt un uzlabot koordināciju un saskaņotību ar minētajām politikas jomām.

1.3 PSO pēc savas būtības attīstības jomā ir vadoša loma, un tāpēc to nozīmei sadarbības politikā jābūt līdzvērtīgai. Tās jāiesaista sadarbības politikas un programmu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā, un tām jābūt pārstāvētām arī stratēģiskajās struktūrās finansējuma virzīšanai.

1.4 EESK iesaka ES iestādēm un PSO sadarboties stratēģiskāk, izmantojot politisku dialogu, pamatnolīgumus un efektīvākus finansējuma virzīšanas mehānismus.

1.5 Eiropas Komisijai un visu valstu valdībām ir jāatbalsta Stambulā pieņemtie PSO efektīvas attīstības principi.

1.6 PSO būtu vairāk jāatzīst jaunajos sadarbības mehānismos, piemēram, jaunattīstības valstu (Dienvīdus-Dienvīdus) sadarbībā vai trīspusējā sadarbībā.

1.7 Sadarbības un attīstības jomā īstenotajā politikā (SAP), jo īpaši attiecīgajā Eiropas Savienības politikā, ir jāņem vērā PSO unikālās iezīmes un daudzveidība, kā arī pieredze attiecībās ar partnervalstīm.

1.8 Globalizācijas apstākļos ir nepieciešams atzīt atsevišķu PSO starptautisko raksturu un izmantot šo pasaules mēroga dalībnieču potenciālu.

1.9 Jāievieš izmaiņas sistēmā attīstībai paredzēta Eiropas Savienības finansējuma piešķiršanai ar PSO starpniecību. Citstarp steidzami jāievieš tādi mehānismi kā pamatnolīgumi, darbības dotācijas, kaskādveida subsīdijas, daudzgadu nolīgumi, ārkārtas finansējums un strukturētajā dialogā definētais “instrumentu kopums”. EESK uzskata, ka minētos finansējuma veidus pirmām kārtām vajadzētu paredzēt PSO tīkliem, federācijām vai konfederācijām.

1.10 PSO jānodrošina labvēlīga vide, lai tās varētu darboties visās valstīs. Tas nozīmē tādu pamatprincipu kā vārda, pulcēšanās, biedrošanās un rīcības brīvības ievērošanu. Minētais mērķis ir jāiekļauj publiskajā politikā sadarbības jomā.

1.11 Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai ir jābūt par reālu pārvaldības elementu, un tāpēc ES tā jāpieņem kā darbības kritērijs attiecībās ar partnervalstīm.

1.12 EESK pozitīvi vērtē vietējo pašvaldību iesaisti ES attīstības politikā ⁽²⁾, tomēr uzskata, ka PSO un vietējo pašvaldību sasaiste sadarbības un attīstības jomā īstenotajā politikā var radīt konceptuālu sajukumu un apgrūtināt darbību, lai gan tām bez šaubām jābūt savstarpēji papildinošām un jāsadarbības.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 102./109. lpp., skatīt 1.5. punktu, ziņotājs — H.J. Wilms.

⁽²⁾ “ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: Pārmaiņu programma” OV C 113, 18.4.2012., 52–55. lpp.

1.13 Lai politikai attīstības jomā būtu lielāka ietekme, ir svarīgi tajā iesaistīt privāto sektoru. Tomēr jānodrošina, ka to neizmanto kā iegastu publiskā ieguldījuma samazināšanai un privātā vai kāda cita sektora iesaistīšanās dēļ sadarbības projektiem netiek izvirzīti jauni nosacījumi. Jāizveido arī uz pieņemtajiem starptautiskiem standartiem balstīta sistēma jebkura sektora efektīvai iesaistīšanai saskaņā ar attīstības jomā īstenotās sadarbības mērķiem.

1.14 Jāpastiprina sadarbības pārredzamības un pārskatu iesniegšanas mehānismi, arī tie, kas attiecas uz PSO un cīņu ar korupciju.

1.15 PSO attīstības politikas īstenošanā būtu jāiesaista arī Lisabonas līgumā minētais Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpuss.

1.16 EESK starptautiskā darbība ilgākā laikposmā ir sekmējusi PSO institucionālās dimensijas atzīšanu, un kā piemēru var minēt pilnvaras, kas EESK piešķirtas Kotonū nolīgumā. Tas bija viens no galvenajiem elementiem Kotonū nolīgumā, kas ir pirmais ES parakstītais starptautiskais nolīgums, kurā izteikti atzīta "nevalstisko struktūru" kā partneru nozīmi sadarbībā attīstības jomā⁽³⁾. Nolīguma būtisks elements ir arī noteikums, ka nevalstiskās struktūras saņem finanšu resursus savu spēju attīstīšanai, lai tās varētu darboties kā efektīvi partneri minētā nolīguma ietvaros. Šīs pilnvaras ir veicinājušas ĀKK un ES koordinācijas komitejas izveidi, pirmo reizi radot kopīgu struktūru, kurā darbojas PSO pārstāvji no ĀKK valstīm un EESK locekļi un kuru finansē EAF. Koordinācijas komitejas uzdevums ir uzraudzīt Kotonū nolīguma un ekonomisko partnerattiecību nolīgumu īstenošanu. Tai ir bijusi arī svarīga loma ilgtspējīgas attīstības klauzulas pieņemšanā. Šāds darbības veids ir bijis atsaucē punkts EESK uzdevumiem citos ģeogrāfiskos reģionos, tas ir bijis rezultatīvs un, piemēram, palīdzējis, stiprināt PSO organizatoriskās spējas, izveidot forumus un ES delegācijās izveidot kontaktpunktus saziņai ar PSO, kā arī atvieglot to piekļuvi ES finansējumam un to līdzdalību sarunās par tirdzniecības nolīgumiem.

1.17 EESK uzskata, ka līdzīga pieredze ir jānostiprina un jāpaplašina, lai atbalstītu sadarbības politiku. Komiteja jo īpaši, pamatojoties uz daudzu nozīmīgu PSO viedokli, prasa Eiropas Ārējās darbības dienestam, lai ES delegācijas apņemas efektīvi atbalstīt PSO, sazinās ar tām, iepazīstas ar šo organizāciju darbību un sekmē to gan Eiropā, gan partnervalstīs. Saistībā ar Eiropas Ārējās darbības dienesta delegāciju nostiprināšanu

⁽³⁾ Proti, Kotonū nolīguma 2. nodaļas 4. pantā paredzēts, ka ES un ĀKK pārvaldes iestādēm jāinformē nevalstiskās struktūras un ar tām jākonsultējas par sadarbības politikas pasākumiem un stratēģijām un ka minētajām struktūrām jāpiedalās šo stratēģiju īstenošanā.

vairāk nekā jebkad no tām var prasīt šādu saistošu apņemšanos, nevis brīvprātīgu labas gribas izpausmi.

1.18 Ņemot vērā decentralizācijas tendences ES sadarbībā attīstības jomā, EESK uzskata, ka saistībā ar ES delegāciju dialogu ar dažādu valstu un reģionu PSO tā varētu ļoti efektīvi sadarbīties ar Eiropas Ārējās darbības dienestu. Pirmkārt, tādēļ, ka EESK kā partnere no ES puses ir iesaistīta dažādās konsultatīvās struktūrās, kas tiek veidotas ekonomisko partnerattiecību (*Cariforum*), tirdzniecības nolīgumu (Dienvidkoreja) un asociācijas nolīgumu (Centrālamerika, Čīle) ietvaros. Otrkārt, EESK jau ilgu laiku uztur stabilas attiecības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tās pārstāvošām iestādēm visos kontinentos, un jo īpaši tas attiecas uz ĀKK, Latīņamerikas un Vidusjūras reģiona valstīm⁽⁴⁾.

1.19 EESK atkārtoti uzsver PSO nozīmīgumu izpratnes veidošanā un ES iedzīvotāju izglītošanā par sadarbības jautājumiem laikā, kad krīzes dēļ par saistībām attīstības politikas jomā varētu aizmirst. Minētajam mērķim īpašā pozīcijā būtu jāparedz pietiekams finansējums, ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta pietiekama pārskatāmība un pārskatbildība.

2. Principi un vispārējie mērķi

2.1 Pēdējā desmitgadē Eiropas Savienība veltījusi aizvien lielāku uzmanību dialogam ar PSO. Eiropas konsenss attīstības jomā, Attīstības sadarbības instruments, Eiropas Revīzijas palātas ziņojums un, visbeidzot, "strukturētais dialogs" ir paplašinājis tā darbības jomu un tagad tajā piedalās Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja un EESK, dalībvalstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp arodbiedrības, kooperatīvi un sociālās ekonomikas organizācijas, lauksaimnieku un patērētāju organizācijas, darba devēju organizācijas, NVO platformas un partnervalstu organizācijas.

2.2 Tomēr, neraugoties uz šo attīstību un starptautiskajām saistībām⁽⁵⁾, jāsecina, ka vēl nav notikusi pāreja uz praktisku rīcību, un reālie panākumi ir visai pieticīgi. Daudzās valstīs, gan atbalsta sniedzējās, gan attīstības valstīs, PSO joprojām saskaras ar būtiskām problēmām un to darba apstākļi ir pasliktinājušies. Tas, piemēram, attiecas uz arodbiedrībām, kurām atbalsta

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.external-relations-other-continent>.

⁽⁵⁾ Parīzes 2005. gada marta paziņojums par attīstībai sniegtā atbalsta efektivitāti; Augsta līmeņa forums, Akra (2008). PSO attīstības efektivitātes principi (Stambula) (<http://www.aideffectiveness.org/busanhlf4/images/stories/hlf4/PrincipiosdeOSC-Estambul-Final.pdf>); Pamatnostādnes efektīva ieguldījuma nodrošināšanai PSO attīstībā (http://www.cso-effectiveness.org/IMG/pdf/spanish_framework_for_cso_dev_eff.pdf); Pusanā 2011. gadā organizētā augsta līmeņa foruma paziņojums.

sniedzējās valstīs oficiālo attīstības palīdzību iegūt ir grūtāk, savukārt partnervalstīs šī palīdzība ir ierobežota vai vispār nepastāv nedz resursu, nedz politiskā dialoga ziņā. Kopumā var sacīt, ka atbalsts PSO un to kā attīstības dalībnieku nozīme ir apdraudēti (kā piemēru var minēt Zimbabves valdības nesēn pieņemtos pasākumus).

2.3 EESK uzskata, ka PSO lomas plašākai un labākai atzīšanai attīstības un sadarbības politikā jāpieņem noteiktu kritēriju, principu un vērtību kopums.

2.4 Pirmām kārtām ir būtiski panākt, ka gan savstarpēji PSO, gan PSO un Eiropas iestādēm ir vienota izpratne par to, **kas ir attīstība**. Pašreizējās apstākļos tas ir nepieciešams un steidzami īstenojams mērķis, jo vienlaikus pastāv trīs krīzes — ekoloģiskā krīze (klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības zudums utt.), sociālā krīze (dažādu veidu nevienlīdzības palielināšanās,) un ekonomikas krīze (bezdarbs, darba vietu nestabilitāte, finanšu jomas pārsvars pār reālo ekonomiku utt.). Papildus trim iepriekš minētajām krīzēm izveidojusies ceturta, proti, pārtikas krīze. To, ka mūsu nākotne ir apdraudēta, apliecina dati, kas atklāj šo krīžu vērienu, turklāt tās viena otru pastiprina. To ietekmes samazināšanai ir tikai viens risinājums — radikāli jāuzlabo līdztiesība, sadarbība un aprūpe. Tāpat attīstību nevar uzskatīt par ekonomikas izaugsmes sinonīmu, līdzīgi kā labklājību un progresu nevar vērtēt caur IKP rādītāju prizmu.

2.5 EESK joprojām ir pārliecināta, ka neraugoties uz nepieciešamību pārskatīt darbības kritērijus, **sadarbība attīstības jomā ir viens no attīstības veicināšanas pamatinstrumentiem**, jo īpaši nabadzīgākajām valstīm.

2.5.1 Tāpēc EESK atgādina, ka ir jāievēro starptautiskā līmeņa saistības attiecībā uz attīstības finansēšanu, un atbalsta sniedzējām valstīm un īpaši Eiropas Savienībai tās jāuzskata par obligātām. Sadarbība attīstības jomā atbalsta sniedzējās valstīs ir **valsts politikas joma**, kuras pamatā ir laba prakse, un ir jānodrošina tās īstenošanai nepieciešamie līdzekļi.

2.5.2 EESK atkārtoti uzsver, ka atbilstoši Lisabonas līgumā noteiktajam ir jārūpējas par **attīstības un sadarbības jomā īstenojām politikas un citu politiku (tirdzniecības, ieguldījumu, finanšu politikas) saskaņotību**. Arī PSO jāmudina pastiprināt un uzlabot koordināciju un saskaņotību ar minētajām politikas jomām.

2.6 Pēdējā desmitgadē sadarbības jomā ir notikušas lielas pārmaiņas, tostarp jānorāda arī uz jaunattīstības valstu (Dienvidu–Dienvidu) sadarbību vai trīspusējo sadarbību. **Saistībā ar jaunajiem sadarbības veidiem plašāk būtu jāatzīst PSO un to tīklu nozīme.**

2.7 Arī daži līdzekļu virzīšanas veidi (piemēram, budžeta atbalsts), kuru mērķis ir palielināt līdzatbildību, ir izraisījuši pilsoniskā sabiedrības atstumtību partnervalstīs. **EESK uzsver nepieciešamību pietiekami uzsvērt vietējās PSO nozīmi demokrātiskās līdzatbildības sekmēšanā un tematiskajās programmās, arī saistībā ar finansējumu.**

2.8 Tā kā EESK ir iesaistīta dažādās ES stratēģiskajās apvienībās (ar Brazīliju, Ķīnu) un tās loma atzīta starptautiskos nolīgumos, piemēram, Kotonū nolīgumā, un tā kā Komiteja piedalās pasaules mēroga programmās, piemēram, Rio+20, būtu lietderīgi to iesaistīt ES sadarbības un attīstības politikas tematiskajās programmās.

2.9 Starptautiskā līmenī panāktā vienprātība, kas apliecināta Parīzes paziņojumā, Akras rīcības programmā un Pusanas augsta līmeņa forumā, norāda uz būtiskiem panākumiem atbalsta efektivitātes noteikšanā. Tomēr **PSO uzskata, ka daži minētajos dokumentos noteiktie kritēriji un jēdzieni jāpaplašina**, piemēram, izpratne par līdzatbildību, saskaņošanu, pielāgošanu, rezultātu pārvaldību, kopēju atbildību, atbalsta efektivitāti. Minētajiem kritērijiem atbilstošāka definīcija būtu jāizstrādā PSO un Eiropas iestāžu dialoga ietvaros.

2.10 Mērķis ir atbalsta efektivitātes jautājumu risināt, izmantojot pieeju, kuras pamatā ir dažādi cilvēktiesību jēdziena aspekti, un efektivitāti novērtēt, ņemot vērā, kā tā palīdzējusi mazināt nabadzību un nevienlīdzību un sekmējusi atkarības no atbalsta pārtraukšanu.

2.11 Dažādu organizāciju un starptautiskās deklarācijās paustā pieeja liecina, ka **PSO ir pilntiesīgas attīstības jomas dalībnieces**⁽⁶⁾. EESK aicina Eiropas Komisiju un visu valstu valdības atbalstīt Stambulā pieņemtos PSO efektīvas attīstības principus.

2.12 **Attīstības un sadarbības jomā īstenojamā politikā jāņem vērā PSO īpatnības un daudzveidība**. Pievienoto vērtību attīstībai var sniegt kāda NVO, kuras darbs virzīts uz vides aizsardzību vai cilvēktiesībām, kāda arodbiedrība, kas sarunās par atalgojumu un darba ņēmēju sociālo drošību aizsargā darba tiesības, bagātības primāro sadali, kāds lauksaimnieku kooperatīvs, kurš tieši ietekmē pārtikas nodrošinājumu un pārtikas apgādes neatkarību, kāda imigrantu apvienība, kura dod ieguldījumu līdzattīstībā, vai darba devēju vai pašnodarbināto organizācija, kura devusi nozīmīgu ieguldījumu ražošanas tīkla un darba vietu veidošanā — tie ir piemēri, kas liecina, ka attīstības jomā sniegtais PSO ieguldījums, kuru atbalsta ar atbilstošu sadarbības politiku, var būt ļoti daudzveidīgs. EESK uzskata, ka publisko iestāžu politikā attīstības un sadarbības jomā noteikti jāizmanto visas ar šo daudzveidību saistītās iespējas.

⁽⁶⁾ Akras rīcības programmas 20. pants. Pusanas augsta līmeņa foruma 2011. gada 1. decembra secinājumi. Stambulas principi.

2.13 EESK aicina visās valstīs izveidot tādu tiesisko un institucionālo vidi, kas ļauj stiprināt PSO spējas un sekmē to izveidi, attīstību un līdzdalību. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai būtu jāklūst par būtisku demokrātiskas pārvaldības sastāvdaļu (7).

2.14 **Lai attīstības jomā īstenotajai sadarbības politikai būtu lielāka ietekme būtiska nozīme ir privātā sektora iesaistīšanai.** Ir jāuzsver privātā sektora lielā daudzveidība (ietverot sociālās ekonomikas organizācijas un bezpeļņas apvienības, kā arī būtiskos ieguvumus, ko sniedz sociāli atbildīgas iniciatīvas (uzņēmumu sociālā atbildība)). Grūtais uzdevums ir maksimizēt to ieguldījumu ekonomikas un sociālajā attīstībā un cilvēku drošībā globalizētā pasaulē. Tomēr publiskā un privātā sektora partnerattiecības vai lielo uzņēmumu pilnībā privātais atbalsts attīstības jomā īstenotajā sadarbībā raisa debates par to, cik lielā mērā šādas partnerattiecības varētu ietekmēt attīstības mērķus. Publiskā un privātā sektora partnerattiecības var būt instruments dažādu partneru attīstības programmu apvienošanai un iedarbīgi rīki zināšanu un dažādu partneru rīcībā esošo resursu apmaiņai. Tāpēc Eiropas Savienībā būtu jāizveido tāda sistēma privātā sektora efektīvai un atbildīgai līdzdalībai, kas atbilst jau pieņemtiem starptautiskiem standartiem, tādiem kā SDO noteiktie darba pamatstandarti, ESAO pamatprincipi daudz nacionāliem uzņēmumiem un uzņēmumu darbības pamatprincipi, kā arī ANO cilvēktiesības. Jānorāda arī uz starptautiskām pārredzības iniciatīvām, piemēram, "EITI principi" (Ieguves rūpniecības pārredzamības iniciatīva) vai "Kimberli process" par starptautiskiem uzņēmumiem un ieguldījumiem.

2.14.1 Tāpat privātā sektora iesaistīšanas rezultātā nebūtu jāsamazinās ne attīstības sadarbībai paredzētā valsts finansējuma apjoms, ne arī atbalsts jāsaista ar nosacījumiem, piemēram, stratēģiski svarīgu nozaru vai sabiedrībai nozīmīgu pakalpojumu privatizāciju.

2.14.2 Savukārt, kā norādīts 1.13. punktā, ir būtiski sekmēt PSO līdzdalību publiskā un privātā sektora partnerattiecībās, kā arī sociālo partneru un sociālā dialoga nozīmi.

2.15 **Vēl vairāk jāstimulē pārredzamības un pārskatu sniegšanas mehānismi attiecībā uz visām sadarbībā iesaistītajām pusēm.** Tāpat ir jāievēro Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija, jo korupcija mazina sabiedrības atbalstu politikas pasākumiem sadarbības jomā. Šo uzdevumu labi var veikt PSO, jo tām ir gan jāatskaitās par pašu paveikto, gan jādarbojas kā sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismam attiecībā uz sadarbību kopumā. Attīstības jomā noteiktos mērķus iespējams sasniegt vienīgi tad, ja tiek uzturēta reāla saikne un mijiedarbība ar iedzīvotājiem.

(7) ĀKK un ES reģionālā ekonomisko un sociālo organizāciju 10. semināra noslēgumā pieņemtais paziņojums (2009. gada 28., 29. un 30. jūnijs). <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.acp-eu-terth-regional-seminar-reports.6271>

2.16 Globalizācijas apstākļos ir jāatzīst PSO starptautiskais raksturs un jāizmanto šo organizāciju kā atbildīgu pasaules līmeņa dalībnieču potenciāls. Turklāt daudzpolārā pasaulē arvien mazāk jūtams dalījums starp PSO no ziemeļiem un no dienvidiem. Tāpēc citstarp atbalstu PSO tīkliem, to koordinācijas platformām, to federatīvajiem mehānismiem un to iesaistīšanās līmenim vajadzētu iekļaut attīstības jomas pasākumus, ko finansē donori, piemēram, ES sadarbības ietvaros.

3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomas stiprināšana

3.1 Budapeštā notikušās konferences noslēguma dokumentā (8) sniegtais **strukturētā dialoga** rezultātu apkopojums ietver ļoti vērtīgus apsvērumus un priekšlikumus visām iesaistītajām pusēm. EESK uzskata, ka šāds dialogs ir jānostiprina un jāizveido koordinācijas mehānisms vai kontaktgrupa, kura regulāri pulcējas sanāksmēs un kurā būtu pārstāvētas Eiropas Attīstības fonda sastāvdaļas, lai nodrošinātu tā ieteikumu (9) ievērošanu. Šādam forumam jābūt **pastāvīgai politiskai struktūrai** (debates par sadarbības politiku, izmantojot Eiropas Komisijas līdzekļus un instrumentus), kurā nodrošināta **pārstāvība** (PSO, Komisija, Eiropas Parlaments, dalībvalstis u.c.). EESK uzskata, ka, ņemot vērā tās institucionālās pilnvaras un pieredzi, tai šajā forumā dialoga veidošanai jāpiešķir īpaša loma.

3.2 Jānodrošina, ka PSO ir iesaistītas un var sniegt ieguldījumu attīstības politikas pasākumu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā. Lai palīdzētu nostiprināt PSO, kas darbojas pasaules mērogā, un pastiprinātu Eiropas organizāciju sadarbību, ES būtu jāizskata iespēja noteikt Eiropas PSO juridisko statusu, pamatojoties uz precīziem un ar strukturētā dialoga dalībniekiem saskaņotiem kritērijiem.

3.3 Kopš Kotonū nolīguma stāšanās spēkā EESK darbībai ir bijusi izšķiroša nozīme nevalstisko dalībnieku līdzdalības nostiprināšanā, galvenokārt pamatojoties uz tai piešķirtajām pilnvarām. (10) Konkrēti, darbojas pastāvīgā ĀKK un ES koordinācijas komiteja, tiek rīkoti regulāri reģionālie semināri un ĀKK valstu konferences un citi pasākumi, kuri gadu gaitā ir

(8) https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/aidco/images/c/ce/FINAL_ES_-_Final_Statement_May.pdf

(9) Līdzīgi kā dažādos Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātos attiecībā uz citām jomām.

(10) "Apspriedes un ĀKK un ES ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku sanāksmes organizē Eiropas Savienības iestāde Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komiteja" (Kotonū nolīguma 1. protokols). EESK pilnvaras papildinājis bijušā ES tirdzniecības komisāra *Pascal Lamy* lūgums EESK uzraudzīt sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem. Ņemot vērā minēto, EESK atbalstīja sociālajai un vides jomai vēltu nodāju iekļaušanu *Cariforum* valstu un Eiropas Kopienas ekonomisko partnerattiecību nolīgumā (EPN) un pilsoniskās sabiedrības konsultatīvās komitejas izveidi minētā EPN īstenošanas pārraudzībai. Visi šie aspekti iekļauti galīgajā tirdzniecības līgumā ar minēto reģionu. Tādējādi var secināt, ka papildus EESK piešķirtajām pilnvarām institucionālās prasības, kas noteiktas gan Kotonū nolīgumā, gan EPN ar Karību jūras valstīm, patiešām ir stiprinājušas pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīmi sadarbībā attīstības jomā un tās var uzskatīt par labas prakses paraugu, kuru, iespējams, var izmantot citos ģeogrāfiskajos reģionos.

tieši palīdzējuši īstenot Kotonū nolīgumā⁽¹¹⁾ ietvertos līdzdalības, pārskatāmības, labas pārvaldības un partnerattiecību principus

3.4 Turklāt, veidojot pastāvīgu politisku dialogu saņēmējā valstī, ir svarīgi ņemt vērā katra pilsoniskās sabiedrības dalībnieka vai organizācijas īpatnības.

3.5 Strukturētajā dialogā rezultātā **būtu jāizveido stratēģiskāka Eiropas iestāžu un PSO sadarbība**. Tādēļ EESK uzskata, ka ir jānosaka pamats attiecībām un līdzdalībai ārpus projektu finansēšanas ietvariem. Tā varētu būt, piemēram, strukturētā dialoga ietvaros noteiktā instrumentu kopuma (*tool box*) īstenošana, lai to izmantotu ne vien vietējā līmenī (ES delegācijas), bet arī centrālā līmenī. Tādējādi ES un PSO partnerattiecības pasaules mērogā būtu elastīgākas efektīvākas.

3.6 PSO nodrošina stimulus un izvirza prasības, tāpēc tās būtiski sekmē attīstības jomā veikto politikas pasākumu saskaņotību un to, lai laikposmam pēc 2015. gada tiktu panākta jauna pasaules mēroga vienošanās, kas ietvertu tādus attīstības programmas mērķus kā nevienlīdzības mazināšana, vispārēja sociālā aizsardzība, taisnīga bagātību sadale un dabas resursu saglabāšana.

3.7 Tā kā **PSO ir ļoti daudzveidīgas un atšķirīgas**, iespējams, būtu jāprecizē, kas jāsaprot ar jēdzienu “pilsoniskās sabiedrības organizācija”. Turklāt šī daudzveidība, pieredze un attiecības ar partnervalstīm ir jāatzīst ES īstenojamā sadarbībā, izmantojot katra dalībnieka potenciālu un īpatnības.

4. PSO līdzdalība dažādos ES ārējā atbalsta instrumentos un programmās

4.1 EESK jau ir paudusi savu viedokli par PSO lomu saistībā ar instrumentu sadarbībai attīstības jomā⁽¹²⁾. Turklāt **EESK uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai jāapliecina līdzdalība visos sadarbības instrumentos** atbilstoši strukturētajā dialogā paustajai nostājai un nesēn apstiprinātajā pārmaiņu programmā izklāstītajiem nosacījumiem.

⁽¹¹⁾ Pilnīgu novērtējumu par nevalstisko dalībnieku lomu Kotonū nolīguma īstenošanā skatīt dokumentā “*Final Declaration of the 11th Regional Seminar of ACP-EU Economic and Social Interest Groups*” [“ĀKK un ES ekonomisko un sociālo interešu grupu 11. reģionālā semināra noslēguma deklarācija”, Etiopija, 2010. gads: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/f_ces6152-2010_decl_en.doc

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu “Eiropas Savienības finanšu instruments sadarbībai attīstības jomā” OV C 44, 11.2.2011., 123-128. lpp., EESK atzinums par tematu “ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: Pārmaiņu programma.” (vēl nav publicēts OV).

4.2 Saskaņā ar strukturētajā dialogā izvirzīto priekšlikumu EESK uzskata, ka ir jāmaina ES sistēma attīstības līdzekļu piešķiršanai ar PSO starpniecību. Ar 2014.–2020. gada finanšu plānā paredzētajiem instrumentiem ir jānosaka jauna kārtība un jāmaina klasiskie projektu subsidēšanas mehānismi. Citstarp steidzami būtu jāievieš tādi līdzekļi kā pamatnolīgumi, darbības dotācijas, kaskādveida dotācijas un daudzgadu nolīgumi, kas attīstības jomā vidējā un ilgā termiņā nodrošinātu lielāku ietekmi.

4.3 Tāpat būtu jāizveido īpaši fondi steidzamiem gadījumiem, piemēram, tādiem kā Vidusjūras reģionā notikušās demokrātiskās pārmaiņas, kad nav iespējams gaidīt, līdz tiks apstiprināti subsīdiju pieprasījumi, un kad efektīvi uz vietas tos var izmantot tikai dažādi PSO tīkli, piemēram, arodbiedrības, NVO, kooperatīvu, mazo uzņēmumu, sieviešu u.c. organizācijas.

4.3.1 Tāpēc šāda veida finansējumu pirmām kārtām vajadzētu paredzēt PSO tīkliem, federācijām vai konfederācijām. Tādi mehānismi kā darbības dotācijas un kaskādveida dotācijas būtu piemēroti instruments, kas palielinātu attīstības jomā iesaistīto PSO tīklu pievienoto vērtību.

4.3.2 Pārmaiņu programmas ietvaros jāizskata un vērtē jāapsver ES īstenojamās sadarbības plānošanas un projektu cikla pārvaldības mehānismi, īpaši pievēršoties tādiem aspektiem kā visizdevīgākais laiks finansējuma izmaksai un apstākļiem pielāgota elastība. Tāpat lielāka vērtība būtu jāpievērš atbalstam attīstības jomā plānoto iniciatīvu analīzes un dzīvotspējas noteikšanas posmos, lai efektīvāk nodrošinātu to sekmīgumu.

4.3.3 Finansēšanas modeļos jāiekļauj trīs veidu stimuli: 1) kas veicina pārskatatbildību par attīstības rezultātiem; 2) kas sekmē organizāciju integrāciju un apvienošanās un starptautisku PSO izveidi; 3) kas veicina jaunu veidu tīklus un alianses ar vairāku pušu iesaistīšanos.

4.3.4 Lisabonas līgumā ir paredzēts Eiropas Brīvprātīgo jauniešu humānās palīdzības korpuss; pašlaik Humānās palīdzības ģenerāldirektorātā noris tā izmēģinājuma posms, un pirms tā darbības uzsākšanas, būtu rūpīgi izvērtējami izmēģinājuma posma rezultāti. EESK ir pārliecināta par **PSO faktisko potenciālu, lai brīvprātīgo darbību virzītu visās nozarēs, jo īpaši attīstības jomā**. EESK uzskata, ka pamatojoties uz pārdomātiem kritērijiem, brīvprātīgo darbs būtu jāuzskata par materiālu ieguldījumu projektos, kuriem noteikts līdzfinansējums⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ EESK atzinums par tematu “Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzīšana un veicināšana Eiropas Savienībā”, (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 150. lpp).

5. Pilsoniskās sabiedrības un PSO stiprināšana partnervalstīs

5.1 Dažādās valstīs PSO bieži vien darbojas ļoti nedrošos politiskos, institucionālos un ekonomiskos apstākļos, kas apgrūrina to darbību, vai tiek traucēta to darbība, tās tiek iebaidītas vai apsūdzētas prettiesiskā rīcībā. Bieži vien to izraisa ierobežojoša valdības prakse. EESK atkārtoti uzsver, ka attīstības sadarbības politikā jāiekļauj tiesiskā regulējuma un pamatbrīvību uzraudzības elements un PSO atbalsta pasākumi, kā arī noteikumi par attīstības un sadarbības jomā veiktajiem pasākumiem.

5.2 EESK apzinās, ka tiesiskais regulējums, kas attiecas uz PSO, ir ļoti atšķirīgs gan ES, gan partnervalstīs. Tam nevajadzētu kavēt progresu attiecībā uz starptautisko normu ievērošanu (piemēram, vārda, biedrošanās un pulcēšanās brīvība, lai varētu darboties pilnīgi brīvi, sazinātos un sadarbotos, meklētu finansējumu un saņemtu valsts aizsardzību) visos gadījumos un visos līmeņos. Pilsoniskās sabiedrības un PSO klātbūtne un iesaiste ne tikai neapdraud demokrātiskās pārstāvības legimitāti, bet to nostiprina, ja vien ir līdzekļi tās īstenošanai⁽¹⁴⁾. **Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai ir jāklūst par reālu pārvaldības sastāvdaļu, un tādēļ ES tā ir jāizmanto kā kritērijs attiecībās ar partnervalstīm.**

5.3 Eiropas sadarbības ietvaros ir vairāk jāatzīst trešo valstu partnerorganizāciju **institucionālā dimensija un pārvaldības spēju stiprināšana**. Līdztekus projektu pārvaldības spējai ieguldījums PSO stiprināšanā veicina attiecīgo sabiedrību vispārēju attīstību. **Tāpēc ir jāatbalsta PSO veidošanās un to spēju stiprināšana partnervalstīs** gan kopumā, gan saistībā ar procedūram Kopienas finansējuma iegūšanai, tostarp vietējiem mazāka apjoma projektiem, vai līdzdalībai, piemēram, sarunās par tirdzniecības nolīgumiem.

5.4 Vienlaikus EESK iesaka ES attīstības sadarbības politikā diskriminēt atsevišķas organizācijas, kas, lai gan apliecina, ka pārstāv pilsonisko sabiedrību, nav demokrātiskas vai ir tieši atkarīgas no valsts.

5.5 Ir jāatbalsta **partnervalstu PSO apvienošanās grupās un to juridiska atzīšana par līdzdalības struktūrām**. Piemēram, kā ierosināts Kotonu nolīgumā vai Latīņamerikā, tām arī turpmāk būtu jāorganizē dažādu līmeņu platformas un pārstāvības tīkli un tie ir jāizmanto savstarpējās sinerģijas veidošanai un jāuzlabo to līdzekļi attiecību veidošanai ar valsts iestādēm.

5.6 Dažādās situācijās pierādījies, ka lietderīgi ir partnervalstīs ES delegācijās izveidotie kontaktpunkti vai personas, kuras īpaši pievēršas attiecībām ar PSO. Šo kontaktpunktu un personu loma un spēja ir jāpadziļina, lai analizētu stāvokli attiecīgajās

valstīs un aktivizētu saziņu ar PSO. Būtu jāuzlabo šo kontaktpunktu un EESK darbības koordinācija, lai izdarītu secinājumus un atklātu labas prakses piemērus šajā jomā.

5.7 Demokrātiskās piederības izjūtas koncepcijas īstenošana būtu jāpapildina ar iespējām partnervalstīm un PSO, jo īpaši grupām, tīkliem un pārstāvības organizācijām, saņemt sadarbībai paredzēto Kopienas finansējumu.

5.8 Vienlaikus EESK uzskata, ka ir jāvirzās uz **jauniem sadarbības veidiem ar PSO**, paverot ceļu trīspusējai, dienvienu-dienvidu sadarbībai vai, piemēram, sadarbībai, kuras pamatā ir prasmju, Eiropas PSO tehniskās palīdzības un pārvaldības tehnoloģiju apmaiņa. Šie jaunie sadarbības veidi varētu būt ļoti nozīmīgi to valstu PSO, kurām ir vidējs līdzekļu daudzums, un kuru tradicionālā sadarbība ar ES varētu samazināties, jo PSO ir īpaši svarīga nozīme demokrātijas stiprināšanā un pilsoņu tiesību atzīšanā, nevienlīdzības mazināšanā, iedzīvotāju līdzdalībā, dzimumu līdztiesībā, ienākumu pārdalē, pārrēdzamībā un vides aizsardzības tiesību ievērošanā.

6. Sabiedrības izpratnes palielināšana un izglītošana par attīstības jautājumiem

6.1 Pat ekonomikas krīzes apstākļos ES ir turpinājusi rūpēties par attīstībai nepieciešamo līdzekļu nodrošināšanu. Visu Savienības valstu un iestāžu uzdevums ir šīs saistības pildīt arī turpmāk. To ievērošana lielā mērā ir atkarīga no sabiedrības atbalsta, informētības un izpratnes par attīstības jautājumiem un kopējām problēmām, kas ietekmē visas valstis.

6.2 PSO ir piemērots līdzeklis izglītošanai un sabiedrības informācijas palielināšanai par attīstību. EESK atgādina, ka ir svarīgi pievērst uzmanību šim jautājumam, jo īpaši krīzes apstākļos. Izglītībā par attīstību jāizmanto novatoriskas metodes, lai atspoguļotu tai raksturīgo pārveides funkciju un vēstījums nonāktu ne vien pie bērniem un jauniešiem, bet pie daudz plašākas sabiedrības daļas. Tāpat inovācija šajā jomā nozīmē daudzpusēju partnerību veidošanu. Īpaši svarīgi tas ir valstīs, kas nesen iestājušās ES, kurās attīstības sadarbības tradīcijas vēl nav dziļi nostiprinājušās un PSO nav tik attīstītas.

6.3 Eiropas PSO un EESK var veiksmīgi īstenot šo sabiedrības informēšanas uzdevumu, jo tām ir izveidojušās saiknes ar Eiropas pilsonisko sabiedrību. Turklāt tās ir ieguvušas uzticēšanos, Eiropas Savienībā sadarbojoties ar visdažādākajiem sociālajiem sektoriem un īpaši ar vismazāk aizsargātajām sabiedrības grupām. Tādēļ ir svarīgi ar izpratnes palielināšanu saistītajos mērķos iekļaut partnervalstīs un arī Eiropas kaimiņattiecību politikas valstīs PSO īstenoto projektu atpazīstamību.

⁽¹⁴⁾ Akras un Pusanas augsta līmeņa foruma rīcības programmas saturs ir saistošs visām valstīm.

6.4 Tāpēc īpaši svarīgi ir saglabāt konkrētas finansējuma pozīcijas informētības palielināšanas pasākumiem un izglītošanai par attīstību, kā arī attīstības un sadarbības jautājumiem veltītu Eiropas komunikācijas kampaņu īstenošanai.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON
